

**HRVATSKI ZAVOD
ZA JAVNO ZDRAVSTVO**

Konferencija za medije

**Predstavljanje rezultata istraživanja o stanju u području ovisnosti u
općoj populaciji Republike Hrvatske**

9. prosinca 2024.

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Marulićev trg 19, Zagreb

Na tiskovnoj konferenciji održanoj danas u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu predstavljeni su rezultati znanstveno-istraživačkog projekta Zlouporaba sredstava ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske: 2023. Sudionicima su se uvodno obratili prof. dr. sc. Željko Holjevac, ravnatelj Instituta Pilar, Željko Petković, pomoćnik ravnatelja HZJZ i prof. dr. sc. Danijela Štimac Grbić, voditeljica projekta. Rezultate je predstavila znanstvena voditeljica projekta izv. prof. dr. sc. Renata Glavak Tkalić, znanstvena savjetnica u Institutu Pilar.

Osnovni cilj istraživanja bio je prikupiti podatke o prevalenciji konzumacije sredstava ovisnosti u općoj populaciji i relevantnim podgrupama populacije. Riječ je o četvrtom istraživanju na ovu temu u općoj populaciji, a proveli su ga u suradnji Hrvatski zavod za javno zdravstvo i Institut društvenih znanosti Ivo Pilar. Prvo istraživanje uporabe sredstava ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske proveo je Institut Pilar 2011. godine (Glavak Tkalić, Miletić, Maričić, Wertag, 2012), drugo 2015. godine (Glavak Tkalić, Miletić, Maričić, 2016), a treće u suradnji s HZJZ 2019. godine (Štimac Grbić i Glavak Tkalić, 2020). U svako od istraživanja bilo je uključeno gotovo 5000 sudionika, građana Republike Hrvatske, u dobi između 15 i 64 godine.

Koncepcija istraživanja temeljila se na metodološkim smjernicama Agencije Europske unije za droge (EUDA) i recentnim znanstvenim istraživanjima u području ovisnosti. S obzirom da su u sva četiri istraživanja korišteni istovjetni koncept istraživanja i metodologija, omogućena je analiza trendova uporabe sredstava ovisnosti u općoj populaciji RH kao i međunarodna usporedivost epidemiološkog stanja u području zlouporabe sredstava ovisnosti. U ovo istraživanje uključeno je i ispitivanje stanja u području ponašajnih ovisnosti – igranja igara na sreću, videoigara i društvenih mreža. Publikacija s detaljnim rezultatima istraživanja bit će objavljena sljedeće godine, te će biti dostupna na mrežnim stranicama Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo i Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar.

STANJE U PODRUČJU OVISNOSTI 2023. GODINE

DUHAN

- ✓ U vrijeme istraživanja duhan je pušilo 37.9% odraslih¹ i 38.1% mlađih odraslih².
- ✓ Muškarci su pušili češće od žena (42.8% muškaraca i 33% žena).
- ✓ Najviše pušača bilo je u dobnim skupinama između 25 i 34 godine (42.5%) i između 35 i 44 godine (40.8%).

ELEKTRONIČKE CIGARETE (E-CIGARETE, UREĐAJI ZA ZAGRIJAVANJE DUHANA)

- ✓ E-cigarete i/ili uređaje za zagrijavanje duhana u trenutku istraživanja koristilo je 12% odraslih i 19.3% mlađih odraslih, odnosno gotovo svaka peta mlađa odrasla osoba koristila je e-cigarete i/ili uređaje za zagrijavanje duhana.

ALKOHOL

¹ Termin „odrasli“ odnosi se na sudionike u dobi između 15 i 64 godine.

² Termin „mlađi odrasli“ odnosi se na sudionike u dobi između 15 i 34 godine.

- ✓ U godini koja je prethodila istraživanju neko alkoholno piće konzumiralo je 77.7% odraslih i 82.4% mlađih odraslih.
- ✓ Muškarci su godini koja je prethodila istraživanju pili alkohol češće nego žene (84% muškaraca i 71.3% žena).
- U svim dobnim skupinama prevalencija konzumacije alkohola u godini koja je prethodila istraživanju bila je iznad 65%, a najveća je bila u dobnj skupini između 25 i 34 godine (85.1%).

LIJEKOVI

- ✓ U godini koja je prethodila istraživanju sedative ili trankvilizatore je uzimalo 22% odraslih i 13.5% mlađih odraslih.
- ✓ Prevalencija uzimanja sedativa ili trankvilizatora u godini koja je prethodila istraživanju bila je veća kod žena (25.6%) nego kod muškaraca (18.3%).
- ✓ Najveća prevalencija konzumacije sedativa ili trankvilizatora u godini koja je prethodila istraživanju utvrđena je u dobnj skupini između 55 i 64 godine (35.2%).

ILEGALNE DROGE

- ✓ Barem jednom u životu neku ilegalnu drogu uzelo je 26% odraslih i 37.3% mlađih odraslih. Najveća prevalencija uzimanja bilo koje ilegalne droge barem jednom u životu utvrđena je u dobnj skupini između 25 i 34 godine (42.4%). Znatno više odraslih muškaraca nego žena uzelo je neku ilegalnu drogu barem jednom u životu (32.5% muškaraca naspram 19.6% žena), odnosno svaki treći muškarac i svaka peta žena.
- ✓ U posljednjih godinu dana 9.9% odraslih uzimalo je neku ilegalnu drogu, odnosno svaka deseta odrasla osoba te 18.3% mlađih odraslih, odnosno gotovo svaka peta mlađa odrasla osoba.
- ✓ Najčešće korištena ilegalna droga bio je kanabis. Barem jednom u životu kanabis je konzumirala svaka četvrta odrasla osoba (24.6%) i više od trećine mlađih odraslih (35.9%). Najveća životna prevalencija konzumacije kanabisa utvrđena je u dobnj skupini između 25 i 34 godine (40.6%), a znatno češće su ga uzimali muškarci (30.6%) nego žene (18.5%).
- ✓ Kanabis je u godini koja je prethodila istraživanju uzimalo 8.8% odraslih i 16.6% mlađih odraslih. Najveće prevalencije uzimanja kanabisa u posljednjih godinu dana utvrđene su u dobnim skupinama između 15 i 24 godine (18%) i između 25 i 34 godine (15.4%).
- ✓ Životne prevalencije uzimanja ilegalnih droga osim kanabisa bile su do 6% (kokaina 5.8%, amfetamina 4.5%, ecstasija 4.5%, LSD-a 2.1%, heroina 0.7% i metaamfetamina 0.4%).
- ✓ Najčešće uzimana ilegalna droga osim kanabisa, u godini koja je prethodila istraživanju, bio je kokain, kojeg je uzimalo 2.6% odraslih i 4.2% mlađih odraslih. Kokain su češće uzimali muškarci nego žene (3.9% muškaraca i 1.2% žena). Najveće prevalencije uzimanja kokaina utvrđene su u dobnim skupinama između 25 i 34 godine (4.6%), između 35 i 44 godine (3.9%) i između 15 i 24 godine (3.6%).

„NOVE DROGE“

- ✓ Životna prevalencija uzimanja bilo koje „nove droge“ među odraslima bila je 1.8%, dok je među mlađim odraslima bila 3.4%. Najveća životna prevalencija uzimanja bilo koje „nove droge“ utvrđena je u najmlađoj dobnoj skupini, između 15 i 24 godine (3.8%).

IGRE NA SREĆU

- ✓ Oko trećine odraslih (32.8%) i mlađih odraslih (33.4%) igralo je igre na sreću u godini koja je prethodila istraživanju.
- ✓ Prevalencija igranja igara na sreću u godini koja je prethodila istraživanju utvrđena bila je veća kod muškaraca (40.5%) nego kod žena (25.3%).
- ✓ Najveća prevalencija igranja igara na sreću u posljednjih godinu dana utvrđena je u dobnim skupinama između 35 i 44 godine (35.8%) i između 25 i 34 godine (34.8%).
- ✓ U mjesecu koji je prethodio istraživanju najčešće igrane igre na sreću među odraslima bile su Eurojackpot (9.8%), loto (7.8%) i kladioničke igre (6.6%) te lutrija odnosno srećke (5.7%).

VIDEOIGRE

- ✓ Prevalencija igranja videoigara u godini koja je prethodila istraživanju bila je 29.6% među odraslima i 52.7% među mlađim odraslima.
- ✓ Muškarci su igrali videoigre češće od žena (37.2% muškaraca i 22.1% žena).
- ✓ Najveća prevalencija igranja videoigara u posljednjih godinu dana utvrđena je u dobnoj skupini između 15 i 24 godine (65.6%).
- ✓ Na razini populacije najčešće su se igrale „ležerne videoigre“ (npr. igre kartama) – 8%, zatim sportske igre (npr. FIFA) -3.8%. Slijede strateške igre, avanture i pucačke igre (do 2.5% na razini opće populacija). Videoigre je najviše odraslih igralo na mobilnom telefonu (12%), dok su mlađi odrasli podjednako igrali na mobitelu i računalu (oko 17%).

DRUŠTVENE MREŽE

- ✓ Prevalencija korištenja društvenih mreža u godini koja je prethodila istraživanju bila je 78.3% među odraslima i 95.4% među mlađim odraslima.
- ✓ Žena su koristile društvene mreže nešto češće od muškaraca (81.1% žena i 75.6% muškaraca).
- ✓ Najveća prevalencija korištenja društvenih mreža u posljednjih godinu dana utvrđena je u dobnoj skupini između 15 i 24 godine (97.3%).
- ✓ U mjesecu koji je prethodio istraživanju najviše odraslih je koristilo Facebook (40.9%), zatim Instagram (19.9%) i TikTok (9.6%), dok su mlađi odrasli su najviše koristili Instagrama (41%), potom Facebooka (23.8%) i TikToka (20.4%).

ANALIZA TRENDOVA

Analizom trendova uporabe sredstava ovisnosti na temelju baza podataka iz četiri istraživanja uporabe sredstava ovisnosti u općoj populaciji provedena na reprezentativnom uzroku građana Republike Hrvatske u dobi između 15 i 64 godine, iz 2011. (N=4756), 2015. (N=4992), 2019. godine (N=4994) i 2023. godine (N=4988) utvrđeni su sljedeći glavni nalazi:

- ✓ Između 2011. i 2023. godine među odraslima (u dobi između 15 i 64 godine) utvrđen je uzlazni trend uporabe duhana, alkohola, sedativa i trankvilizatora, bilo koje ilegalne droge te kanabisa, ecstasya, i kokaina. Relativno najveći porast uporabe između 2011. i 2023. godine kod odraslih utvrđen je za uporabu kokaina. Nije utvrđena značajna razlika između 2011. i 2023. godine u prevalenciji uzimanja amfetamina, LSD-a i heroina.
- ✓ Između 2019. i 2023. godine među odraslima utvrđen je uzlazni trend uporabe sedativa i trankvilizatora i silazni trend uporabe alkohola. Nije utvrđena značajna razlika između 2019. i 2023. godine u prevalenciji svih ostalih ispitivanih sredstava ovisnosti. Ti rezultati ukazuju na usporavanje ili obrtanje trenda rasta uporabe sredstava ovisnosti među odraslima, s iznimkom uporabe sedativa i trankvilizatora.
- ✓ Među mlađim odraslima (u dobi između 15 i 34 godine) između 2011. i 2023. godine došlo je do porasta uporabe sedativa i trankvilizatora, uporabe bilo koje ilegalne droge kao i kanabisa, ecstasya, i kokaina. Relativno najveći porast uporabe između 2011. i 2023. godine kod mlađih odraslih utvrđen je za uporabu kokaina. Nije utvrđena značajna razlika između 2011. i 2023. godine u prevalenciji uporabe duhana i alkohola te uzimanja amfetamina, LSD-a i heroina.
- ✓ Između 2019. i 2023. među mlađim odraslima utvrđen je uzlazni trend uporabe sedativa i trankvilizatora i silazni trend uporabe duhana, alkohola i kanabisa, međutim utvrđene prevalencije uporabe su i dalje vrlo visoke. Nije utvrđena značajna razlika između 2019. i 2023. godine u prevalenciji svih ostalih ispitivanih sredstava ovisnosti, što, kao i kod odraslih, ukazuje na usporavanje ili obrtanje trenda rasta uporabe sredstava ovisnosti, s iznimkom uporabe sedativa i trankvilizatora.